

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Seks komedier

Citation: Holberg, Ludvig: "Seks komedier", i Holberg, Ludvig: *Seks komedier*, udg. af Jens Kr. Andersen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 534.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg14val-shoot-idm139796474665328/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Seks komedier

det, at præses valgte en åbenlyst absurd påstand, som det da blev respondentens opgave at forsvare bedst muligt – alt sammen blot for øvelsens skyld. – *den som drikker (...) lykkelig*: E.M. åbner her en syllogisme, idet han (som tese og provokation) fremfører konklusionen først, om syllogismer se n.t.s. 119; eksemplet her er autentisk, idet den findes som nr. 15 i de *Theses quaedam logicae* (lat.: *Nogle logiske teser*), som B. Meizon (Favonius) forsvarede i 1703; i Caspar Bartholins *Logica peripateticae praecepta* (lat.: *Regler for den aristoteliske logik*), E.M.-generationens lærebog i logik, findes eksakt denne »syllogisme« anført som eksempel på en formelt forfejlet pseudo-slutning, kap. 13 (1618⁴, s. 54). – *Quisquisque (...) bene dormit*: lat.: enhver der drikker godt, sover godt, syllogismens undersætning (se n.t.s. 119). – *sover vel (...) synder ikke (...) lykkelig*: skal tilsammen fungere som syllogismens oversætning (se n.t.s. 119). – *giøre jer til en Steen*: den flg. slutning er kun en syllogisme i sin ydre (treleddede) skikkelse; dens formelle fejl består i, at begge præmisser er benægtede, hvilket ikke tillader nogen konklusion; eksemplet synes taget fra den sengræske satiriker Lukians (125–175 e.v.t.) dialog *Filosofier til salg*, 25. I *Logica peripateticae praecepta* (se n.t.s. 228 ovenf.) findes en lignende syllogisme (med »træs, »sten« og »menneske«, og med påpegning af en sådan slutnings formelle fejlkonstruktion (de negative præmisser), kap. 8 (1618⁴, s. 40).

- 229 *Ergo*: lat.: altså, indleder syllogismens konklusion. – *konstigt*: vanskeligt, indviklet. – *mine Been (...) kolde*: også denne psykologiske reaktion findes i historien hos Lukian; men også uden litterært forbindelse giver Nilles »realismes god mening: som almuekone må hun anse E.M., der taler et uforståeligt sprog og foretager verbale »omskabelser«, for en magiker, der som sådan med sine formulærer virker ind på virkeligheden. – *En Steen (...) tale*: her påbegyndes en ny syllogisme, hvis oversætning hermed formuleres; også denne opfølgende syllogisme hører til historien hos Lukian. – *hun kand tænke*: ordet »sten« har aldrig været hunkøn på da., heller ikke i dialekter. – *Morille kand tale*: syllogismens undersætning (se n.t.s. 119). – *stokkels*: almindelig, jævn, sølle.
- 230 *imidlertid*: i mellemtiden. – *Kappen*: regnslaget.
- 231 *Glæde for*: glæde af. – *Skilling*: gl. småmønt, 1 sk. = 1/16 mark, i 1995-købekraft = ca. 1,50 kr. – *Ridefogden (...) Tilstand*: som forvalter var r. »godsejerens mand« i forhold til fæstebønderne og skulle bl.a. inddrive afgifterne til ham hos dem, se n.t.s. 81. – *Landgilde*: se n.t.s. 81. – *Kaal*: karl, fyr. – *af Haanden i Munden*: så nødtørfugt, at man lige har til føden.
- 232 *Agger*: ager, mark. – *Avling*: landbrug. – *vanartige Skielm*: ondsindede